Бр 51 У Новом Саду, у четвртак 6. (19.) марта 1914. Година XLIX.

„Застава излази сваки дан двапута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску, кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље, за један месец 2 круне и 70 потура, а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 4 пот.

ЗАСТАВА

Лист српске народне радикалне странке (Вечерњи лист.)

За огласе плаћа се 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе" налази се у кући Јована Чавића, у главној улици број 6. (први кат).

Поједини вечерњи бројеви стају 4 пот.

Издање „Рада" деон. друштво у Руми.

Борба за автономију и избор патријарха.

Из Будимпеште јављају, да ће влада вратити у снагу изборни ред од 1871. године. Лист „Хирчарнок" дознаје, да је у тој ствари била конференција, у којој су били мунговски посланици: Стеван В. Поповић, Геда Дунђерски, Иван Ивановић, Риста Телечки, Никола Пеша, Давид Коњовић и Тодор Андрић. По извештају тога листа они су се сложили у томе, да треба вратити у снагу изборни ред од 1871. год. „Најес Пестер Журнал" дознаје, да ће се сабор ускоро сазвати и *да ће избор патријарха бити у јунију о. г.*

„Хирчарнок" јавља, да је Тиса, приликом своје посете у Загребу, изјавио политичарима хрватско-српске коалиције жељу, да владика Грујић буде изабрат за патријарха, али су коалицијонаши то одбили, јер је Грујић био противник коалиције. Када је владика Грујић био последњи пут у Будимпешти, влада му је саопћила то путем свога повереника. Њега је та вест озловољила. Два дана пре своје смрти изјавио је Грујић, да ће се вратити у Плашки, где ће написати оставку на администраторско звање и никад се више неће вратити у Карловце. Он је своју намеру извршио и написао оставку, али смрт га је спречила да је пошље.

Овај чланак у „Хирчарноку" потпуно је потврдио наш извештај о Грујићевој трагедији. Тако пролазе сви они, који постају оруђе власника у борби против српског народа и његових права. Они мисле, да све зависи само од владе и да могу свој народ душмански прегазити. Грујић је у то најозбиљније веровао; зато се уздао само у власнике, нарочито пак у грофа Куена, за чију љубав 1894. године није отишао у седницу великашког дома, када се решавало о грађанском браку, а после се извињавао, да је закаснио вов. Куен му је отровао душу противнародним расположењем, а он му је служио верно и одано. Када је Томашић 1910. године хтео да повампири куеновштину, Грујић му је био веран помагач. Зато је онда добио високо одликовање, које је у исти мах било демонстрација против неодлучног патријарха Лукијана. После тога створио је Грујић — кришом синодални штатут, коме је гроф Куен прибавио краљевску потврду. То је био најтежи удар за нашу автономију.

Грујић је веровао, да је то његов успех, а био је сав срећан, када је после тога укинута српска народна црквена автономија. Он је веровао, да је све то његово дело, а није видео, да га Куен и угарска влада употребљавају као своје оруђе у борби против српскога народа. Укидање српске народне црквене автономије било га је толико одушевило, да је у својој божићној посланици 1912. године насилно укидање српске народне црквене автономије назвао „ослобођењем цркве" — и сравнио то насиље са ослобођењем Косова, које је у јесен 1912. г. извршила српска војска...

Може се мислити, како му је после свега тога било тешко, када му је влада рекла, да ће вратити у снагу изборни ред од 1871. године и да га не може наметнути за патријарха, јер сабор има право избора! За њега је то био гром из ведра неба, који га је погодио усред срца живва. Он тај удар није могао преживети. Онда му се тек отворише очи, па је видео, да је био просто оруђе бечке политике. Боље неће проћи ни остали епископи, који мисле, да је њихова дужност слепо извршивати све налоге владине. Грујића више нема, али видимо, да има епископа, који настављају његов рад. О томе сведочи чланак у „Хирчарноку", где се отворено кортешује за најмлађега епископа Зубковића, јер се он бајаги није ангажовао ни за једну странку. Змејановић не може бити патријарх — каже се у томе чланку — јер га је краљ 1908. године искључио од избора. Шевић се 1908. године по наговору комесара Гинтера одрекао кандидатуре. За Мирона Николића бајаги ради влада у споразуму са хрватско-српском коалицијом, али њега неће радикали, који ће бити већина у сабору. За Летића нису ни радикали ни самосталци — па ће се онда сложити сви у Зубковићу, који ће бити једногласно изабрат.

Забележили смо ову кортешацију, која је и сувише провидна. Рекли смо већ, да се радикали нису ангажовали ни за једног кандидата, али протестујемо већ унапред, да се искључују од избора кандидати, који имају права да буду бирани. Нама се чини, да је у томе чланку приказан Мирон Николић као владин кандидат, да би му се тиме нашкодило, а омогућио избор *правом владином кандидату*, Зубковићу. Морамо пак поново обележити наше становиште, да ми најпре тражимо успоставу српске народне црквене автономије на свима линијама, а избор патријарха је за нас питање другог реда.

Српско јавно мнење жели да чује отворено, шта ће бити са автономијом? На то засада још нема одговора. Полузванични листови угарске владе саопћили су кратку садржину нашега чланка у 48. вечерњем броју „Заставе" са овим додатком: „Опште је мишљење, да је радикалном органу у овом фондирању главно, да спроведе повратак изборног реда од 1870/71. године, који је за радикалну странку врло повољан." То не стоји, јер ми озбиљно и одлучно тражимо успоставу автономије на свима линијама. Наше је становиште потпуно законито и мора се уважити, јер је краљевска наредба од 11. јулија 1912. ништавна и незаконита, а док је у снази IX. зак. чл. од 1868. не може се одржати у снази краљевска наредба о укидању автономије.

Српски народ тражи да се поштује закон, јер је закон највиша воља у држави. Са законом у руци борићe се истрајно и одлучно за успоставу автономије, а јер је на његовој страни правда, мора и победити. О томе сведочи и одлука краљевског суда у Сегедину.

То је наша порука, а ко има уши да чује, нека чује.

Политичко убијство у Паризу.

Супруга француског министра финансија, Каја, убила је уредника „Фигара", Гастона Калмета, који је водио против њенога мужа најжешћу борбу. Кајо је један од најодлучнијих републиканских политичара у Француској. Зато су против њега биле уперене све стреле клерикалаца и монархиста, а најотровније стреле пуштао је убијени Калмет. Његов лист „Фигаро" био је у служби клерикализма — за паре. Он је примио за један чланак о бившем угарском министру председнику Лукачу 30.000 круна. За Калмета се зна, да је одлавно немачком посланику Шену. Каја су мрзели и богаташи, јер је хтео да спроведе порезну реформу, која би праведније оптеретила богаташе, а растеретила средње и сиромашније сталеже. Кајо је био одлучан противник клерикализма и Тројног Савеза, па је спречио, да државе Тројног Савеза добију у Француској зајам, док су Србија и Русија добиле брзо велике и доста повољне зајмове. Дописнику „Наје Фраје Пресе" рекао је Кајо, да је Србији потребан зајам за наоружање војске.

Калмет је почео у својој борби против Каја да се служи и приватним писмима, које је добио од Кајове развенчане жене. Претко је пак, да ће објавити писма, која је Кајо писао садашњој својој жени, док је била за другим удата. Госпођа Кајо уплашила се, да ће „Фигаро" донети и њена љубавна писма. Стога је отишла председнику суда и питала га: има ли начина да се то спречи? Када јој је председник рекао, да нема начина, она је купила револвер и отишла у редакцију „Фигара", где је испалила шест метака на Калмета и тешко га ранила. Калмет је од задобивених рана у утроби умр'о. Госпођа Кајо је дакле бранила своју част и свога мужа. Скоро сва светска штампа осуђује Калмета, што је почео да објављује приватна писма. Посланик Таламе писао је писмо госпођи Кајо, у којем јој је изјавио своје поштовање и одобрио њен поступак против клерикалца Калмета, који се у политичкој борби служио приватним писмима и износио на пазар породичне прилике свога противника. Калмет је био разбојник, а хтео је недозвољеним начином да сруши Каја, који се борио против привилегија богаташа и клерикала. Кад друштво не може да учини правди задоста, мора човек сам да набави задовољштану. „Ово писмо можете објавити и у њему гледајте израз мога поштовања и осећаје огорченог поштеног човека, новинара и посланика, који се гади на оне, који понижују штампу и парламент" — вели Таламе.

Противници републике употребили су ову прилику, да демонструју у корист монархије, али су остали осамљени, јер Калметов поступак осуђују сви поштени људи. „Фигаро" правда Калмета, да се објављено писмо не тиче госпође Кајо и да је из њега било изостављено све, што је било личне природе... После кише јапунце!

Догађаји на Балкану.

Порева становништва у новим српским крајевима.

Српска влада је одредила, да се од становника нових српских крајева има у име порезе наплатити *21 милион и 200 хиљада динара*. Министар финансија је тражио, да се одреди државни порески одбор, који ће ту своту порезе распоредити према приликама на поједине округе нових крајева. Јуче је државни порески одбор завршио свој рад и распоредио је порезу овако: Округ *тиквешки* има 84 хиљаде 657 становника, сваки становник плаћа 15·90 динара, а цео округ има платити 1 милион 346 хиљада 900 дин. порезе; округ *скопљански* има 157 хиљада 78 становника, сваки плаћа 15·59 динара, а цео округ 2 милиона 449 хиљада 500 динара порезе; округ *битољски* има 232 хиљаде 646 становника, сваки плаћа 15·27 динара, а цео округ 3 милиона 554 хиљаде 380 динара; округ *брегалнички* има 101 хиљаду 442 становника, сваки плаћа 14.96 динара, а цео округ 1 милион 517 хиљада 800 динара; округ *тетовски* има становника 146 хиљада 805, сваки плаћа 14·64 динара, а цео округ 2 милиона и 150 хиљада динара порезе; округ *кумановски* има 144 хиљаде 983 становника, сваки плаћа 14.33 динара, а цео округ 2 милиона 77 хиљада и 620 динара; округ *косовски* има 193 хиљаде 337 становника, сваки плаћа 13·83 динара, а цео округ 2 милиона 673 хиљаде 850 динара порезе; округ *привренски* има 124 хиљаде 101 становника, сваки плаћа 13·50 динара, цео округ 1 милион 675 хиљада 380 динара; округ *звечански* има 81 хиљаду 643 становника, сваки плаћа

13·20 динара, а цео округ 1 милион 77 хиљада 690 динара; округ *охридски* има 84 хиљаде 395 становника, сваки плаћа 13 динара, а цео округ 1 милион 97 хиљада 140 динара; округ *рашки* има 80 хиљада 50 становника, сваки плаћа 12·50 динара, а цео округ 1 милион и 740 динара; округ *пријепољски* има 48 хиљада 242 становника, сваки плаћа по 12 динара, а цео округ 578 хиљада 920 динара порезе.

Повратак српског делегата из Цариграда.

Српски делегат Стефановић, који је у Цариграду преговарао и закључио мир између Србије и Турске, вратио се у Београд. Јуче је предао влади потписани примерак уговора о миру и поднео јој је исцрпан извештај о цариградским преговорима. Уједно је известио владу и о преговорима, које је водио са турском владом ради попуњавања места српског посланика у Цариграду.

Железничка веза између Србије и Босне.

Ових дана ће се отпочети трасирање железничке пруге Рашка—Пријепоље—Увац, који лежи на српско-босанској граници. Српско министарство унутрашњих дела упутило је власти у том крају, да мерницима и њиховом особљу имају указати сваку помоћ при трасирању. Том изградњом пруге створиће се железничка веза између Србије и Босне, али је српска влада ставила Аустроугарској услов, да и дотичне пруге у Босни морају бити редовна колосека, као што је и српска пруга.

Албанија.

Албански кнез Виљем поставио је холандског мајора Крона управником града Скадра. — Холандски генерал де Вер, заповедник албанске жандармерије, поднео је оставку и маја месеца враћа се у Холандију, да преузме надзорништво над холандским топништвом. На његово место доћи ће други холандски генерал у Албанију. — У околини Горице још се увек бију бојеви између албанске жандармерије и Арбанаса муслимана, који су против кнеза Виљема Вида Саму Горицу су међутим заузели епирски усташи.

Енглеско убојно бродовље у албанским водама.

Из Санти Кваранте јављају у Атину, да осам енглеских убојних бродова крстаре дуж албанске обале од Санти-Кваранте до Драча. У Грчкој је тај глас изазвао велико изненађење. Држи се, да је енглеско убојно бродовље изаслано за то, да би спречило донашање оружја и муниције епирским усташима.

Односи према Турској.

Пре неколико дана је у Цариграду основан турско руски комитет, коме је задаћа, да учврсти добре односе између Турске и Русије. Међу члановима тога комитета има више посланика на турском сабору, два сенатора, управник листа „Икдама“, руски генерални конзул, први драгоман руског посланства и заступници петроградске брзојавне агентуре, „Новог Времена“ и „Руског Слова.“

У Цариграду се основало и турско енглеско удружење, коме је задаћа, да ради на зближењу између Енглеске и Турске. Чланови тог удружења су и бивши велики везир Гази Муктар паша и бивши министар Најил беј.

Српска омладина у Н. Саду.

У уторак је омладина на свом састанку у Српској Читаоници усвојила предлог, какав да јој буде рад, те се према томе и конституисала. За председника је омладина изабрала Косту Јорговића, за тајника Бранка Петровића, а за благајника Тошу Јовановића. Омладина носи име: Српска Омладина, са главним одбором у Новом Саду, а могу бити чланови сви млади Срби. Главна јој је сврха: да доприноси културном напретку нашега народа на свима пољима науке и уметности, као и друштвеног живота. Између осталога, омладина ће приређивати просветна села, и одазиваће се суделовањем свима братским установама. Омладина намерава, у току свога рада, да сазове велики српски омладински збор, који ће нашу народну омладину ујединити.

Кратке вести.

— Уредник „Малих Новости“ у Загребу, др. Мирко Дечак, позвао је на двобој Стјепана Пармачевића, уредника „Хрв. Покрета“ — ради нанесене му увреде.

— У земунском градском заступству има 14 Срба, 9 Немаца (било их 13), 4 Хрвата, 2 Јевреја и 1 без народносне боје. Број Срба заступника повећан је са 2.

— Димовићеву „Истину“ у Сарајеву уређује један сарадник званичног „Сарајевског Листа“, коме је влада тога ради дала допуст. Лепо друштво. Шта на то каже „Србобран“?

Са житне пијаце у Б-пешти.

У трговини са готовом робом биле су ове цене: пшеница потиска К 24·85 до 25·80, банатска К 24·55-25·60, бачка К 24·70—25·50; раж К 18·45—18·70, јечам за пићу К 14·45 до 15·—, зоб 15·10-16·40, кукуруз круна 13·70-14·—, У трговини на рок прављени су ови закључци: пшеница за април К 24·74, за мај К 24·58, за октобар К 22·38; раж за април К 19·04, за мај К 17·22; зоб за април К 15·10, зоб за мај К 15·48; кукуруз за мај К 13·38, за јули К 13·64; репица за август К 31·60—31·80, луцерна К 110—160, детелина ситна К 130 до 150, средња К 140—160, крупна К 150—180.

Брзојави „Застави“.

Стигли 6 марта.

Српски војни аташе у Цариграду.

Београд. (Р.) Краљ је потписао указ, којим се за војног аташеа српског посланства у Цариграду поставља коњички потпуковник Брана Лонткијевић. Нови аташе путује на дужност за десетак дана.

Уређивање вароши Битоља.

Београд (Р.) Општина у Битољу је одредила 30 хиљада динара за израду калдрме и парка. Радове на једном и другом почеће, када општина буде добила зајам. После тога ће општина приступити закључењу великог општинског зајма за велике радове. Као јамчевина том зајму служиће општински приходи и општинско непокретно имање, чија вредност иде до 50 милиона динара.

Прописи за пољско утврђивање.

Београд (Р.) Војно министарство је расписало конкурс за израду упута и прописа за пољско утврђивање. Право на конкурс имају сви официри. Најбољи рад биће награђен са 400 динара, други са 200 динара, а трећи са 100 динара. Пројекти се имају послати војном министру до 1. априла о. г.

Официрска задруга.

Београд. (Р.) Министар војни и министар народне привреде одредили су комисију, да прегледа рад и стање официрске задруге. У комисији су пуковник Душан Поповић, судски потпуковник Јоцић, војни рачунопрегледач Радосављевић и секретар министарства народне привреде др. Милан Радосављевић. Чланови те комисије састали су се јуче у војном министарству, а затим су отишли у официрску задругу и отпочели рад.

Бугарска дугује и српским грађанима.

Београд. (Р.) Српски министар унутрашњих дела известио је министра финансија, да се у рукама српских грађана у брегалничком округу налазе бугарске реквизиционе признанице, у износу од 200 хиљада динара. Тражио је, да се од бугарске владе тражи исплата тих признаница.

Угарски сабор.

Будимпешта. Шваги поднео интерпелацију због скупштине румунске културне лиге, која ће бити 16. (29.) марта о. г. у Букурешту, на којој ће се говорити о преговорима са Тисом, и тражи, да се дипломатским путем спречи то уплетање у угарске унутрашње послове.

Предрачун краљевине Угарске.

Будимпешта. Министар финансија поднео предрачун, по коме приходи износе 2263 милијона а расходи 2262 милијона 939 хиљада круна. Сувишак је 61.058 круна. За војску су повећани издаци са 55 милијона, а за државне дугове са 37 милијона. Пореза је повећана са 73 милијона, а приход од беленовине са 6 милијона круна.

Борба у Француској.

Париз. „Еклер“ оптужује бившег министра�јо и министра морнарице Монија, да су у своје време осујетили оснивање француско-немачког друштва за Конго, на које се обвезала била Бријанова влада, а знали су, да ће Немачка због тога загрозити ратом. Они су изазвали Немачку, да пошље ратне лађе у Агадир. Тако је изазвао марокански спор, који је могао да изазове рат.

Одговорни уредник:
МИТА КЛИЦИН

Адвокат
Др. ГИГА НИКОЛИЋ
отворио је своју адвокатску канцеларију у ИЛОКУ у кући г. Мите Кирјановића, баждара, на шидском друму (преко пута гостионе „Фрушка Гора“.) 384 2—3

За моју гвожђарску и шпецерајску трговину требам одмах 319 2-3
ШЕГРТА.
Карловци (Срем.)
Јосим Живановић.

Своју кућу у Н. Саду
Вуковићева ул. бр. 38.
Продајем из слободне руке. За поближе услове упитати у истој кући. 290 3 3
Вока Лучић

БЕРБЕРСКА РАДЊА
на добром месту у Новом Саду, која подбацује прихода 450 до 500 круна месечно, због сеобе
ПРОДАЈЕ СЕ ОДМА
За адресу упитати у администрацији „Заставе“.
399 1—2

За своју Шпецераја и Деликатеса трговину потребујем
2 млађа помоћника и 2 дечка за шегрте.
Александер Ранков
395 1·3 Nagykikinda.

Парна вршаћа гарнитура!
4 коњских снага јака, у врло добром стању (из прве угарске државне фабрике) са свим прибором продаје се по врло јефтиној цени, за коју се ваља обратати на
Марка Несторовића
402 1-2 у ЧЕРЕВИЋ.

Земун, датум пошт. жига 1914.
П. Н.
Част нам је овим цењ. грађанство из места и са стране известити, да смо на овдашњој пијаци добро реномирану судбено протоколирану помодно мануфактурну трговину
Милан Јанча и друг примили
код „Плаве Звезде“
коју ћемо и надаље под фирмом
Доват и Ћулум пређе М. Јанча водити.
Повољне материјалне прилике, дугогодишња пракса у овој струци и добре везе како са овоземним тако и са иноземним творницама првога реда, ставиле су нас у такав положај, да смо у стању свакој жељи цењеног грађанства удовољити.
Молимо цењено грађанство, да нас својим налогом удостојити изволе, а ми ћемо настојати да нами поклоњено поверење оправдамо.
Уједно смо слободни цењ. грађанству до знања ставити, да услед недостатка места сву примљену робу по знатно сниженој цени дајемо.
Са одличним поштовањем
369 3—6 Доват и Ћулум.

100.000 ПРПОЉАКА
(штупера) од 2 године добро ожиљених прве класе, порталис и монтикуле, имам на продају. Исто тако имам и 200 хекти вина овогодишње бербе, већеном ризлинга из свог сопственог винограда на продају. За цену обратити се на
Владу Мацедонића
Н. Сад, — Житна пијаца.
373 4—5

У ЈЕДНОМ СЕЛУ
у Бачкој, има 100 глава добрих
МЛАДИХ ОВАЦА
на продају. За адресу упитати у администрацији „Заставе“.
397 2—2

Машину за сејање кукуруза
коју сам ја конструисао препоручујем земљорадницима као најбољу те врсте машину, што сведочи и то, да су ми сви они, који су до данас купили са хвалом о њој говорили. 375 3-3
Шнајдер Фридрих
Нови Сад. — Темеринска ул. бр. 19.

Своју кућу у Санади
са дућанским локалом и свима споредним просторијама, издајем на више година под кирију.
Удова Бранка Надрљанског
394 2 2 Санад (Torontál v. m)

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.